

PREGOVOR

Intenzivan razvoj svih ljudskih djelatnosti i neprestano nakupljanje znanja danas pojedincu jedva omogućuju cjelovit i jasan pregled nad činjenicama i pojavama samo jedne discipline, a nad ukupnošću ljudskih djelatnosti, iskustava, spoznaja i znanja takav mu pregled i nije moguć. Unatoč sve izrazitijoj specijalizaciji u pojedinim područjima, različite se discipline istodobno sve snažnije i sve dublje prožimaju, pa su čovjeku moderne civilizacije prijeko potrebni - možda više nego ikada prije - priručnici koji će mu omogućiti snalaženje u golemoj količini činjenica i obavijesti; njihova je zadaća da iz nepregledne količine raspoloživih znanja odaberu upravo ono što najbolje odgovara potrebama suvremenog čovjeka i određenoga doba, te da istodobno činjenice izlože i protumače dovoljno jednostavno da postanu razumljive širokomu čitateljskom krugu, dovoljno stručno da ne iskrivljavaju i ne patvore disciplinu o kojoj govore. *Hrvatski opći leksikon* želi biti upravo takvim priručnikom: on nije namijenjen stručnjaku ni jedne posebne struke, nego širokomu krugu onih čitatelja koji na što manje prostora žele dobiti sažete i točne obavijesti o što većem broju činjenica (pojmova, naziva, imena itd.) iz različitih područja i struka.

Polazeći od spoznaje da svako doba i svako društvo zahtijeva poseban tip općega leksikona, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža« pokrenuo je 1989. godine izradbu novoga općeg leksikona. Kada je sredinom god. 1991. sadašnji glavni urednik preuzeo tu dužnost, već je bio dovršen abecedarij, bili su imenovani urednici struka, bila je dogovorena obradba glavnine građe i, štoviše, dobar dio građe bio je dogotovljen na prvoj razini leksikografske obradbe. Fizionomija leksikona jasno se ocrtavala, a pouzdano njegovo polazište i činjeničnu okosnicu tvorila je grada različitih izdanja Leksikografskoga zavoda, ponajprije jednosveščanoga Leksikona iz 1974. i trećeg izdanja Opće enciklopedije (I-VIII., 1977-82; dopunski svezak 1988), s time, dakako, što je postojeću građu trebalo dovesti u sklad s novim vremenom. Ažuriranje nije bilo potrebno samo zato što je sudbina svakoga leksikografskoga djela da počinje zastarijevati onoga trena kada mu je rukopis dogotovljen za tisak, nego još osobito i zato što su zadnje godine 1980-ih nagovještivale da će se štošta od ocjena, koje su se do tada mogle činiti gotovo posvećenima, morati podvrgnuti provjeri.

Poslovi na novome jednosveščanom općem leksikonu ipak se dalje nisu odvijali samo po preciznim zahtjevima leksikografskoga posla. Uslijedilo je razdoblje dramatična političkog i društvenoga raspleta i u Hrvatskoj i u susjednim zemljama. Nakon višestranačkih izbora u Hrvatskoj su se sudbonosni događaji nizali munjevito, od srpske agresije, proglašenja neovisnosti i tjeskobnoga očekivanja međunarodnog priznanja, pada Vukovara, sve do silovita oslobodilačkog pohoda hrvatske vojske u »Bljesku« i »Oluji« i procesa mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja. U vrtlogu svih tih promjena neprestano se mijenjao položaj Hrvatske, ali se istodobno mijenjao i sadržaj *Leksikona* koji je nastojao pratiti životne promjene. Tijekom 1991-93 (pa i poslije) mnoge već dogotovljene jedinice morale su se temeljito prerađivati; pokazalo se da su mnogobrojne natuknice što ih je predviđao abecedarij morale biti izostavljene, a da su mnoge druge, kojih u abecedariju nije bilo, morale biti uvrštene.

Unatoč takvim burnim prilikama Leksikografski zavod »Miroslav Krleža« odlučio je u proizvodnju svojih izdanja uvesti i novu računalnu tehnologiju. Za *Hrvatski opći leksikon*, neprijeporno najstroženije i najheterogenije izdanje kuće, priređen je računalni program koji se zatim mogao pojednostavnjivati i prilagođavati i za druga zavodska izdanja (neka su od njih već i objavljena). Istodobno je razrađen i prijedlog novoga transkripcijskog sustava za bilježenje izgovora stranih imena i riječi, a on će se, uvjereni smo, moći upotrijebiti i u drugim izdanjima. Sve su se te okolnosti odrazile na dovršavanje *Hrvatskoga općeg leksikona*. *Hrvatski opći leksikon* nastoji pružiti relevantan izbor vlastitih imena i pojmova od starine do naših dana kao i izbor »ključnih« riječi iz kulture, znanosti, tehnike, gospodarstva, politike itd., koji bi udovoljio temeljnim potrebama hrvatskoga čitatelja s kraja 20. stoljeća, a izvedbom odgovorio općeprihvaćenim leksikografskim uzusima i standardima. On nastoji dati općenitu ali pouzdanu obavijest na poslu i u obitelji, pri učenju i u školi, u zabavi i razbibrizi, pri čitanju novina i knjiga ili pak pri uporabi udžbenika i priručnika, pri slušanju radija i gledanju televizije itd. Budući da je mnogo struka i područja znanja što smo ih željeli obuhvatiti, a raspoloživi prostor ograničen, stručni su urednici morali ograničavati i broj jedinica i opseg tumačenja. Jednako restriktivan pristup morao se primijeniti pri usklađivanju jedinica srodnih struka. Kako je ovdje riječ o općem leksikonu, ne može se očekivati da će u njemu biti prikazana svaka djelatna osoba i svaka pojava suvremenoga hrvatskog života. Prikazane su ponajprije osobe koje su, u odgovarajućim područjima, svoju djelatnost zaokružile, »dovršile«, a među pojavama ono što se nametnulo na nacionalnoj razini. Ako možda i nije uspio osloboditi se svega onoga što je preživjelo, uvjereni smo da je *Hrvatski opći leksikon* umio istaknuti temeljne nacionalne vrijednosti i ponuditi objektivne činjenice kako o prošlosti tako i o svijetu koji nas okružuje. Unatoč stalnomu previranju u jeziku, nastojalo se primijeniti i afirmirati sve ono iz hrvatske jezične predaje što je općeprihvaćeno, ili što će se lako prihvatiti. Svjesni da revolucionarne promjene (i u jeziku) iza sebe ostavljaju najčešće kaos i pustoš, zazirali smo od individualnih podviga u jezičnoj obnovi: ni u jeziku se dobra i trajna rješenja ne postižu ni brzo ni lako, a pogotovu se ne postižu naprečac. Pred hrvatskim je

jezikoslovljem i pojedinim strukama velika i složena zadaća ujednačavanja i racionaliziranja (strukturiranja) stručnoga nazivlja, a toj nacionalnoj zadaći ne može odgovoriti ni jedna pojedinačna edicija.

Hrvatski opći leksikon kolektivno je djelo u koje su ugrađena postignuća nekoliko naraštaja djelatnika Leksikografskoga zavoda i velikoga broja vanjskih suradnika, pa su često bili neizbježni i krupniji urednički zahvati kako bi se individualni prilozi mogli svesti pod nazivnik zajedničkog pothvata. Sastavljanje leksikona složen je i osjetljiv višegodišnji posao pa se propusti, netočnosti i pogreške mogu samo ograničiti ali ne i u potpunosti izbjeći; bit ćemo zahvalni svakomu pomnijivomu čitatelju koji nas na propuste, previde i pogreške upozori. Želja je i autora i urednika da ovaj priručni leksikon udovolji svakodnevnim potrebama čitatelja za sažetom i pouzdanom obaviješću.

Glavni urednik